

# ПРИКЛАДНА КУЛЬТУРОЛОГІЯ І КУЛЬТУРНІ ПРАКТИКИ

УДК 316.772.5:[159.922-042.72:07](045)

ORCID 0000-0002-2066-8097

DOI: <https://doi.org/10.37627/2311-9489-15-2019-1.169-176>

## ЗАЛЕЖНІСТЬ ВІД ЕКРАНА В ЖИТТЄТВОРЧОСТІ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ

**Міщенко**

**Марина Олексіївна**

кандидат юридичних наук,  
Інститут культурології  
Національної академії  
мистецтв України, Київ  
[mishchenko\\_m@ukr.net](mailto:mishchenko_m@ukr.net)

**Мищенко**

**Марина Алексеевна**

кандидат юридических наук,  
Інститут культурології  
Национальной академии  
искусств Украины, Киев  
[mishchenko\\_m@ukr.net](mailto:mishchenko_m@ukr.net)

**Maryna Mishchenko**

Ph.D. in Law, Institute for Cultural  
Research of the National Academy  
of Arts of Ukraine, Kyiv  
[mishchenko\\_m@ukr.net](mailto:mishchenko_m@ukr.net)

***Анотація.** У статті досліджено таке поширене явище, як залежність від екрана та його вплив на життєтворчість сучасної людини.*

*З'ясовано, що залежність від екрана фактично охоплює собою низку інших загальновідомих деструктивних звичань людини, зокрема, залежність від комп'ютера, телебачення, засобів мобільного зв'язку, мережі Інтернет.*

*Визначено й аргументовано, що екранні пристрої як потужне джерело інформації та істотний ресурс суспільно-культурного розвитку спроможні збагатити митця новітніми творчими ідеями. Разом із цим, надмірне захоплення екранною продукцією може не лише чинити негативний вплив на фізичне та психічне здоров'я людини, але й призводить до вельми негативних для культури наслідків, зокрема, численних запозичень чужих мистецьких ідей, знецінення традиційної культури та її складових, втрати автором власної творчої індивідуальності.*

***Ключові слова:** простір екрана, залежність, інтернет-залежність, комп'ютерна залежність, залежність від телевізора, залежність від екрана.*

***Постановка проблеми.** У нинішньому мінливому світі важко уникнути взаємодії людства з різноманітними досягненнями сфери техніки та новітніх інформаційних технологій — засобами мобільного зв'язку, персональними стаціонарними та портативними комп'ютерами, сервісами глобальної мережі Інтернет. Вона відбувається постійно, у різний час доби, у різному обсязі, без прив'язки до конкретного місця або сфери діяльності людини. За надмірної патологічної забарвленості такої взаємодії посилюється увага державних інституцій, активних представників громадськості, окремих громадян не лише до стану психічного та фізичного здоров'я її учасників, а й до поведінки, яку вони демонструють у всіх значущих сферах суспільного життя.*

*На думку М. Абисової, завдяки новим інформаційним технологіям принцип мережі може бути забезпечений у всіх типах процесів та організацій. Зростання й ущільнення суспільної комунікації заохочує відкритість суспільства, посилює в ньому діалогічні процеси (Abysova, 2018, 42).*

Однак попри всі переваги мережевої комунікації, згідно з даними статистичних досліджень, відсоткове співвідношення залежності від Інтернету в європейських та американських культурах варіюється у межах від 8,2 до 38 % щодо загальної кількості населення (Gregory).

За результатами всеукраїнського дослідження, проведеного в 2016 році фахівцями Київського міжнародного інституту соціології, масова частка користувачів мережею Інтернет серед населення у віці від 18 до 39 років склала понад 90%, а серед осіб старших за 40 років — більше 60%. А також за даними досліджень зарубіжних компаній We Are Social та Hootsuite лише протягом минулого року майже на 20% зросла кількість інтернет-користувачів серед осіб поважного віку — від 65 років та більше.

Досліджуючи медичні аспекти залежності від Інтернету, співробітники Інституту неврології, психіатрії та наркології Національної академії медичних наук України дійшли до висновку, що фактично кожна 15 особа (у відсотковому співвідношенні це понад 6% від загальної кількості населення), яка вже має попередній досвід роботи у Всесвітній мережі, стає залежною від нього вже в підлітковому віці (Internet-zalezhnist yak novyi fenomen, 2011, 34).

Отже, враховуючи реальні показники щодо рівня користування Інтернетом та міри залежності від нього серед різних вікових груп населення в Україні та світі, можна цілком обґрунтовано стверджувати, що цим самим поступово формується окремий клас людей, які об'єктивно проводять у глобальній мережі набагато більше часу, ніж в умовах реальної дійсності. З огляду на це, можна цілком погодитися з думкою Т. Поди, що зі стрімким прогресом у сфері поширення та розвитку інформаційно-комунікаційних технологій суспільство поступово втрачає свої історичні функції, пов'язані з процесом соціалізації індивіда (Poda, 2018, 110). Таким чином, означені функції в сучасних суспільних формаціях більшою мірою виконує саме Інтернет.

Враховуючи те, наскільки тісно все життя сучасної людини — як публічне, так і приватне — пов'язане з новітніми технологіями та досягненнями технологічного прогресу, не варто нехтувати дослідженнями стосовно впливу залежності від екрану на культурно-мистецьку складову життя соціуму, зокрема, у частині визначення перспектив її подальшого розвитку в реаліях нашої держави.

### *Аналіз останніх досліджень та публікацій.*

Варто зауважити, що проблематика, пов'язана з дослідженням впливу згубних залежностей від екранних пристроїв на людське життя становила предмет наукових розвідок багатьох відомих зарубіжних фахівців у галузі медицини, психології, соціології, філософії, сучасних інформаційних технологій, зокрема, М. Вебера, А. Войскуновського, К. Грегорі, І. Голдберга, Д. Грінфілда, М. Дрепи, О. Мартино-ва, Р. Мертона, К. Янг, Е. Фромма та інших.

Щодо українських вчених, то означену проблематику в різні періоди часу досліджували Т. Вакуліч, Т. Ісакова, О. Колесник, А. Кочарян, Т. Мацьоха, Р. Моцик, В. Посохова, Х. Турецька, А. Церковний.

Якщо ж узяти до уваги вплив вищезазначених залежностей на творчу складову життя сучасної людини, то означені питання не були предметом фахових фундаментальних досліджень. Окремі культурологічні аспекти впливу інтернет-залежності на культурно-мистецькі процеси в суспільних формаціях досліджували Л. Винарик, Н. Васильєва, Л. Ороховська, Т. Пода.

Враховуючи все вищезазначене, **метою статті** є дослідження питань, пов'язаних зі з'ясуванням культурологічних аспектів залежності від екрана, реальних проявів впливу такого явища на життєвочисність сучасної людини.

### *Виклад основного матеріалу дослідження.*

Перш ніж з'ясувати те, які прояви має залежність людини від екрана в умовах реальної дійсності, варто визначити, що слід розуміти під поняттям “залежність від екрана”.

У загальному сенсі поняття “залежність” розглядають у декількох значеннях, зокрема, як перебування під чийось впливом або чийось владою, підкорення кому-, чому-небудь; як зумовленість чого-небудь певними обставинами, причинами (Slovnyk ukrainskoi movy, 1972, 182). Також залежність визначають як набуту гостру потребу здійснювати якісь дії або вживати якісь речовини (Zalezhnist. Zvidky ta dlia choho?).

Поняття “залежність” у літературі та побуті в більшості випадків уживають саме на позначення гострої людської потреби. З огляду на обумовленість та спрямованість такої потреби, можна виокремити залежність від певних речовин (алкоголю або будь-яких інших подібних до нього за своїми властивостями рідин; наркотичних засобів, пси-

хотропних або токсичних речовин, їх аналогів) та об'єктів — як матеріалізованих у реальній дійсності (мобільні телефони, телевізори, комп'ютери), так і суто віртуальних (мережа Інтернет, її складові — комп'ютерні мережеві ігри, соціальні мережі тощо).

Аналізуючи наукові публікації, присвячені дослідженню питань візуалізації простору екрану, його сучасних інтерпретацій та смислів, а також наукові розвідки щодо культурологічних аспектів впливу простору екрану на життя сучасної людини, у підсумку не було виявлено такого узагальнюючого поняття як “залежність від екрана”. Натомість дослідники та практики пропонують інші дефініції, що фактично позначають деструктивні людські залежності такого типу, зокрема, “інтернет-залежність” (або її ще називають “залежність від Інтернету”, “комп'ютерна залежність”, “патологічне використання комп'ютера”), “залежність від телефона”, “залежність від комп'ютерних ігор” (“кіберадикція”), “залежність від телевізора” (або ще “телеманія”), “залежність від соціальних мереж” тощо.

Уважаю, що всім з числа перерахованих видів залежностей притаманне дещо спільне: вони позначають гостру набуту людську потребу використовувати пристрої, що мають екран, на якому відображаються різні види інформації або оприявлюються сучасні інтернет-технології. У цьому випадку екран узагальнено сприймається як певне тло, простір для відображення сукупності різноманітних образів та символів, які в підсумку й приваблюють його користувачів. Для багатьох із них Інтернет фактично заміщує реальне життя, яким вони не завжди задоволені. Така трансформована уявна реальність дає можливість людям приміряти на себе ті соціальні ролі, які або взагалі для них не характерні, або з різних причин не можуть виконуватися цими особами в дійсності.

Сам по собі екранний пристрій, якщо його вимкнуто з мережі або виведено з ладу для такої “віртуальної” людини не становить змістовної цінності. Для прикладу, несправний телевізор, комп'ютер чи інший подібний екранний пристрій, який не можна використати за прямим призначенням; інша ситуація — комп'ютер увімкнено, але не підключено до мережі Інтернет, тобто для користувача є лише мінімальний набір можливостей для роботи з різними видами інформації, підготовки до друку файлів, використання стандартного набору програм від

компанії розробника, перегляду (прослуховування) винятково тих мультимедійних файлів, які раніше було збережено в його пам'яті або можна відтворити зі змінного носія.

Зарубіжні науковці, переважно фахівці в галузі психології та психіатрії, більш детально досліджують проблематику, пов'язану саме з інтернет-залежністю. Зокрема, уперше поняття “інтернет-залежність” було запропоноване психіатром І. Голдбергом, під яким науковець розумів розлад поведінки внаслідок використання Інтернету та комп'ютера, що чинить згубний вплив на побутову, навчальну, суспільну, робочу, сімейну, фінансову або психологічну сфери діяльності людини (Goldberg).

Американська дослідниця К. Янг у межах залежності від Інтернету запропонувала розподілити її на такі типи: комп'ютерна залежність (нав'язлива гра в комп'ютерні ігри); інформаційна перевантаженість (нескінченні подорожі по мережі Інтернет, пошук інформації у базах даних і на пошукових сайтах); нав'язлива потреба в мережі Інтернет (хвороблива схильність до азартних ігор, онлайн-аукціонів, електронних покупок); кіберсексуальна залежність (залежність від відвідування порнографічних сайтів, обговорення сексуальної тематики в мережі тощо); пристрасть до віртуальних знайомств (залежність від спілкування в соціальних мережах) (Ianh).

Важко заперечити твердження, що у фанатиків Інтернету психологія і навіть риси характеру досить швидко змінюються у бік тих ціннісних орієнтирів, які містить віртуальна інформація мереж (Orokhovska, 2014, 43). За таких умов реальне життя, для них перестає бути цікавим, гнітить, змушує знову й знову повертатися до такого привабливого віртуального світу.

Відомий французький філософ Ж. Бодрійар, цілком закономірно, хоча й дещо в гіперболізованій, на мій погляд, формі, наголошував на тому, що суспільні формації одержимі символічним — наче власною смертю (Bodryiар, 2000). Така ж залежність від символів, якими сповнений простір екрана, характеризує більшість користувачів мережі Інтернет та усіх супутніх до неї сервісів.

З огляду на відомі наукові позиції щодо феномену інтернет-залежності, усе ж варто зауважити, що у наш час серед дослідників немає одностайної

думки стосовно того, чи інтернет-залежність слід уважати виключно адиктивною поведінкою (Iureva & Bolbot, 2006, 16), хворобливим відхиленням, яке потрібно лікувати на рівні з деяким психічними захворюваннями, чи це один з можливих варіантів норми — спосіб життя більшості сучасних людей, які вже не уявляють себе поза межами світу віртуальної реальності.

Ураховуючи все вищезазначене, залежність від екрана пропонує розуміти як гостру нав'язливу потребу людини використовувати пристрої, конструктивною особливістю яких є наявність екрана, за допомогою якого в реальній дійсності оприявлюються різні види інформації та набувають матеріалізованої форми сучасні інтернет-технології.

Більшість людей хоча б раз у своєму житті виступала в якості “творців”, цим самим долучаючись до дивовижного та мінливого світу мистецтва. Якщо для когось цей досвід був випадковим, одиничним і суттєво не вплинув на подальший вибір професії, то є люди, які свідомо перетворили творчість на власний спосіб життя, щоденну кропітку працю. У контексті дослідження впливу залежності від екрана на життєтворчість сучасної людини варто з'ясувати, як вона впливає не тільки на загальні суспільні процеси, але й буденне життя окремо взятих його членів, різною мірою долучених до процесів творення у культурно-мистецькій сфері.

Нині досить поширеною є ситуація, коли під впливом чужого позитивного мистецького досвіду, з яким автор мав можливість ознайомитися раніше, він поступово перестає продукувати власні унікальні ідеї. Цим самим втрачає свою творчу індивідуальність, те, що вирізняє його з-поміж багатьох інших.

У попередніх дослідженнях уже було наголошено на тому, що у віртуальному просторі Всесвітньої мережі Інтернет людина може виступати у декількох образах — “шукач”, “споживач” і “творець”. За цих умов “шукачем” є особа, яка здійснює розвідки на просторах мережі, до того ж шукати можна будь-які види інформації незалежно від мети такого пошуку — електронні версії мистецьких видань, відомості про події та персоналії, різноманітні світлини, аудіо- або відеоматеріали тощо; “споживач” у різний спосіб використовує всі ті можливості, зокрема, інформаційні та комунікаційні, які йому надає віртуальний простір Інтернету; “творець”, попередньо набувши необхідні знання та досвід,

занурюється у процес творення чогось нового саме в межах віртуального простору, прагне збагатити сучасне мистецтво власними здобутками й ознайомити з ними якомога ширше коло поціновувачів.

Розглянемо на прикладі окремих зразків сучасного кіномистецтва, як людина-творець може проходити процес зворотної трансформації до “шукача” та/або “споживача”.

Знайомство з досягненнями сучасної кіноіндустрії явило одну закономірність — часом сюжет популярних касових європейських або американських кінострічок певною мірою запозичується (інколи такі ситуації ще називають “крадіжкою ідей”) і в подальшому використовується у процесі кіновиробництва менш відомими або затребуваними винятково в межах однієї країни (або ж континенту) кінокомпаніями.

Варто пригадати відому серію фантастичних фільмів “Люди Ікс” (мовою оригіналу “X-Men”, виробництво кінокомпанії 20th Century Fox), які, починаючи з 2000 року й до цього часу, продовжують перебувати в першій десятці переліку найбільш прибуткових серій фільмів. За сюжетом у кожному з фільмів розповідається про різні періоди життя та фантастичні пригоди людей зі специфічними генними мутаціями. Означені зміни призвели до набуття ними надзвичайних здібностей (фактично непереборна фізична сила, блискавична швидкість, здатність до зовнішніх трансформацій, телепатії тощо), і саме з огляду на ці особливості вони зазнають переслідувань, стають жертвами політичних маніпуляцій недоброчесних можновладців.

У 2017 році в прокат вийшла менш відома кінострічка “Защитники” (режисер С. Андреасян), її головними дійовими особами так само є група людей із надзвичайними здібностями. Звісно, не можна говорити про повну ідентичність сюжетів, тоді мова йшла б уже про порушення авторських або суміжних прав. Однак важко не помітити їхню схожість і те, що творці фільму “Защитники” запозичили основну ідею стосовно існування людей-мутантів з надможливостями у своїх зарубіжних колег, вочевидь прагнучи повторити їхній успіх. Подібні випадки зовсім не поодинокі, вони характеризують роботи багатьох маловідомих кінорежисерів на теренах Російської Федерації, також мають місце в кіновиробництві деяких країн Азії.

Описані запозичення ідей виявляються не лише в кіномистецтві, вони характерні для багатьох сфер

культури та науки. У таких випадках межа між простим, не завжди умисним запозиченням привабливої ідеї або сюжету, наслідуванням досвіду та власне злочинним плагіатом може бути досить хиткою.

Згідно з нормами чинного законодавства плагіатом є оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору — ст. 50 Закону України “Про авторське право і суміжні права”. У попередніх дослідженнях уже було визначено, що в правовому сенсі поняття “плагіат” варто розуміти, як усі можливі форми свідомого привласнення авторства на будь-який чужий твір мистецтва, літератури або науки, якому надано матеріалізованої форми, з його подальшим обов’язковим оприлюдненням (Mishchenko, 2018, 133).

Ситуація щодо останнього виду зловживань у нашій державі з кожним роком усе більше загострюється, оскільки виявити, а головне довести в судовому порядку, що мали місце випадки порушення авторських або суміжних прав, на практиці досить складно. Не варто також відкидати випадки протизаконної поведінки суб’єктів у процесі оформлення ними прав на результати творчості. Для них у медійному просторі вже навіть вигадали доволі специфічну, образливу назву — “патентні тролі”. Загалом під цю категорію підпадають як юридичні особи, так і фізичні особи-підприємці, основною метою яких є одержання офіційних патентів на вже відомі широкому загалу результати наукової чи творчої діяльності, щоб потім вимагати від усіх зацікавлених осіб, зокрема й автора, який вчасно не одержав відповідний охоронний документ, оплати за їхнє подальше використання.

Свідченням такого випадку є неодноразово висвітлювана в національних засобах масової інформації справа щодо судового позову проти музичного гурту “Антитіла”. Якщо не дуже детально заглиблюватися у подробиці, то його суть полягала в тому, що на початку 2018 року приватний підприємець С. Лапковський звинуватив музикантів у незаконному використанні раніше запатентованого ним способу налаштування параметрів музичних композицій (Luchanyn vumahaie vid hurtu). І це попри те, що за висновками авторитетних фахівців у галузі музикознавства, подібні тональності й темп використовуються музикантами всього світу вже протягом не одного століття і не є чимось новаторським. У підсумку справа набула значного

розголосу, цілком можливо, що це й налякало недобросовісного позивача, він не з’явився на жодне із судових засідань, а провадження в подальшому було закрито.

Надмірна захопленість екранними пристроями не лише формує залежність як патологічний стан людського організму, змінюється звичний спосіб життя, уподобання, ставлення до реального в усіх можливих його проявах, зокрема, до культурно-мистецької складової цього життя. У підсумку це може вплинути на ставлення до традиційного мистецтва. Про це свідчить певне зменшення суспільного інтересу до участі в культурно-мистецьких заходах, які проводяться у режимі реального місця та часу. Ідеться про те, що відвідування музеїв, театрів, кінотеатрів, будь-яких інших публічних установ, діяльність яких спрямована на те, щоб знайти людство з історико-культурною спадщиною, багатоманіттям національних культурних надбань, а також пошук найбільш ефективних можливостей для оприявлення на розгляд широкого загалу результатів творчості як вже визнаних, так і маловідомих митців, уже не є таким бажаним, як це було якихось три десятиліття тому.

Нині переважна більшість музейних установ України, у тому числі з національним статусом, мають персональні сайти в мережі Інтернет. Враховуючи їхній тип, призначення та інші умови, такі сайти можуть містити як інформацію суто загального характеру — назву музею, місце його розташування, години роботи, анонси заходів, вартість екскурсій, так і більш детальний опис специфіки конкретної установи — опис експозицій, різноманітні фото- та відеоматеріали, можливість “віртуального” візиту тощо. Зокрема, досить змістовними й цікавими для користувачів, на мою думку, можуть бути інтернет-ресурси Національного музею історії України, Державного музею авіації, Національного музею “Чорнобиль”, Національного музею історії України у Другій світовій війні, Національного художнього музею України та інших. За таких умов у користувачів Інтернету з більшим ступенем мережевої залежності може виникнути питання доцільності залишення такого комфортного для себе середовища, щоб персонально відвідати конкретну музейну установу. Його позитивне вирішення буде залежати винятково від того, чи достатнім є змістовне наповнення інтернет-ресурсу установи, чи може реальна експозиція бути цікавою для відвіду-

вачів, чи містить вона додаткові можливості для залучення більш широкої цільової аудиторії.

Варто зазначити, що в нашій державі більшості користувачів мережі доволі поблажливо ставляться до неліцензійного програмного забезпечення, відео- та аудіопродукції. І це попри те, що одним із актуальних напрямів державної політики протягом багатьох років продовжує залишатись боротьба з кіберзлочинністю<sup>1</sup>. У підсумку таке суперечливе середовище живить протизаконну діяльність інтернет-піратів і сприяє функціонуванню значної кількості вірусних сайтів<sup>2</sup>, де за простою процедурою можна безкоштовно переглянути та (або) завантажувати неліцензійні копії кінострічок, аудіо-записи популярних співаків, релізи нових музичних альбомів тощо.

Поширеність в Інтернеті сучасних net-art проєктів<sup>3</sup> дає можливість долучитися до мистецтва, навіть не залишаючи меж власної оселі. Для участі в них не завжди важлива наявність спеціальної фахової освіти, професійного досвіду автора, попередніх творчих здобутків, достатньо лише власної присутності в мережі в режимі “онлайн” та відповідне програмне забезпечення. Насправді для багатьох користувачів такі онлайн-продукти можуть замінювати собою можливість реального знайомства з прекрасним світом мистецтва. З одного боку, це вельми корисна можливість для людей, які з різних причин (це набуває особливої актуальності для людей з обмеженими фізичними або матеріальними можливостями) не можуть особисто брати участь у реальній проєкції культурного життя соціуму, з іншого, у такій ситуації втрачається так званий “ефект присутності”, який украй важливий для кращого сприйняття більшості візуальних видів мистецтва.

На мою думку, фактори, які найближчим часом можуть призвести до знецінення традиційного мистецтва та його складових можна розподілити на такі групи:

- психологічні (патологічна залежність від мережі Інтернет, яка охоплює все більшу й більшу кількість населення в усьому світі; небажання залишати межі власної оселі для того, щоб відвідати якісь публічні заходи/події; відчуття дискомфорту, яке притаманне окремим групам людей, за умови їхнього перебування у залюднених публічних місцях);

- соціально-економічні (брак коштів для відвідування реальних мистецьких заходів і, на протива-

гу цьому, доступне, у багатьох випадках навіть безкоштовне наповнення глобальної мережі Інтернет; відсутність належного державного фінансування та інформаційної підтримки культурно-мистецької сфери; нейтральна суспільна оцінка способу життя осіб, залежних від простору екрана, а також тих, які сприяють насиченню віртуальної мережі неліцензійною продукцією мистецького призначення);

- фізичні (за тотальної зайнятості та браком вільного часу людям зручніше відпочивати, задовольняти власні “творчі” потреби в межах віртуального простору екрана, ніж реальної дійсності);

- політичні (у більшості випадків потреба боротьби зі злочинами, які вчиняються у мережі або реально посягають на культурну спадщину, лише декларується уповноваженими державними інституціями, а фактично реальна кількість осіб притягнутих до юридичної відповідальності за такі порушення вкрай мала).

Отже, у ході наукових розвідок щодо впливу залежності від екрана на життєтворчість сучасної людини було з’ясовано:

- Не кожна людина повною мірою усвідомлює той факт, що її повсякденне життя надто тісно пов’язане з сучасними технологіями, носіями яких є різноманітні екранні пристрої. За умови їх надмірного, не обумовленого жодними об’єктивними потребами, використання, у особи формується такий вид патологічної залежності, як залежність від екрана.

- Залежність від екрана слід розглядати як гостру нав’язливу потребу людини використовувати пристрої, конструктивною особливістю яких є наявність екрана, за допомогою якого в реальній дійсності оприявлюються різні види інформації та набувають матеріалізованої форми сучасні інтернет-технології. Вона фактично охоплює собою залежність від тих пристроїв, що мають екран, незалежно від його розмірів, а також залежність від тих сучасних технологій, що знаходять вияв у реальній дійсності саме за допомогою екрана та у його полі.

- За умови хворобливої залежності від певного об’єкта втрачається та змістова цінність, яку він спроможний привнести в соціум. Мережа Інтернет, однією із основних функцій якої є надання людині доступу до значного масиву інформації, тільки тоді сприятиме всебічному розвитку її особистості, коли означена інформація буде використана

споживачами за призначенням — для навчання, самоосвіти, пошуку нових творчих ідей, суспільної комунікації, а не крадіжки чужих мистецьких здобутків;

– залежність від екрана може становити суттєву загрозу не лише для здоров'я людини, але й здатна спричинити низку негативних соціокультурних на-

слідків. Зокрема, провокувати збільшення випадків як свідомого (власне плагіат), так і несвідомого запозичення чужих ідей, призводить до втрати автором власної творчої індивідуальності, а також знецінення традиційного мистецтва, яке не завжди може знайти відповідні форми для оприявлення в межах віртуального простору мережі Інтернет.

#### Примітки:

<sup>1</sup>*Кіберзлочинність* — цей термін у нашій державі законодавчо не визначено, однак у науці кримінального права під ним розуміють усю сукупність злочинів у сфері комунікацій та комп'ютерної інформації, поширення неліцензійного програмного забезпечення, незаконного обігу спеціальних технічних засобів та деяких інших злочинів.

<sup>2</sup>*Вірусними сайтами* в цьому випадку вважаємо такі web-сайти, на яких для вільного доступу (з можливістю відтворення, перегляду онлайн та/або додаткового завантаження на інший змінний пристрій) необмеженої кількості користувачів розміщують неліцензійні копії різноманітної аудіо- та відеопродукції.

<sup>3</sup>*Net-art проекти* — інтерактивні мистецькі проекти, відмінною рисою яких є те, що вони створюються та існують у режимі “онлайн” лише в межах віртуального простору мережі Інтернет.

#### Література / References:

1. Абысова М. Комунікативний потенціал культурних відмінностей у інформаційному суспільстві. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія “Філософія. Культурологія”*, 2018. № 1 (27). С. 39–43.
2. Бодрийяр Ж. Символический обмен и смерть. Пер. с франц. и вступительная статья С. Н. Зенкин. М., 2000. URL: <https://gtmarket.ru/laboratory/basis/3484> (дата звернення: 6.03.2019).
3. Залежність. Звідки та для чого? URL: <https://nodus.ua/blog/patologiya-psikhichnikh-protsesiv/zalezhnist-zvidki-ta-dlya-chogo/> (дата звернення: 1.03.2019).
4. Інтернет-залежність як новий феномен сучасного світу: сутність і проблематика. К., НІСД, 2011. 47 с.
5. Лучанин вимагає від гурту “Антитіла” мільйон гривень. URL: <https://news.tl.ua/tabloyid/21436-luchanyn-vymahaie-vid-hurtu-antytila-milyon-hryven.html> (дата звернення: 15.03.2019).
6. Міщенко М. О. Плагіат як невід’ємна складова залучення людини до екранного простору. *Культурологічна думка: щорічник наукових праць*. К.: Інститут культурології Національної академії мистецтв України, 2018. № 13. С. 132–138.
7. Ороховська Л. А. Інтернет та віртуальна реальність. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія “Філософія. Культурологія”*. 2014. № 1 (19). С. 40–44.
8. Пода Т. А. Соціокультурні аспекти феномена інтернет-залежності. *Вісник НАУ. Серія: Філософія. Культурологія*. 2018. №2 (28). С. 107–112.
9. Словник української мови: в 11 томах. Том 3, 1972. С. 182.
10. Юр’єва Л. Н., Бол’бот Т. Ю. Компьютерная зависимость: формирование, диагностика, коррекция и профилактика: монография. Днепропетровск: Пороги, 2006. 196 с.
11. Янг К. С. Диагноз — Интернет-зависимость. URL: <http://septemberfox.ucoz.ru/biblio/kimberly.html> (дата звернення: 4.03.2019).
1. Abysova, M. (2018). Komunikatyvnyi potentsial kulturnykh vidminnosti u informatsiinomu suspilstvi. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu. Seriiia «Filosofia. Kulturolohiiia»*, 1 (27), 39–43. (in Ukrainian)
2. Bodrijjar, Zh. (2000). *Simvolicheskij obmen i smert'*. S. N. Zenkin (Ed.). Moscow. Retrieved from <https://gtmarket.ru/laboratory/basis/3484> (in Russian)
3. Zalezhnist. Zvidky ta dlia choho? (No date). Retrieved from <https://nodus.ua/blog/patologiya-psikhichnikh-protsesiv/zalezhnist-zvidki-ta-dlya-chogo/> (in Ukrainian)
4. *Internet-zalezhnist yak novyi fenomen suchasnoho svitu: sutnist i problematyka*. (2011). Kyiv: NISD. (in Ukrainian)
5. Luchanyn vymahaie vid hurtu «Antytila» milion hryven. (No date). Retrieved from <https://news.tl.ua/tabloyid/21436-luchanyn-vymahaie-vid-hurtu-antytila-milyon-hryven.html> (in Ukrainian)
6. Mishchenko, M. O. (2018). Plahiat yak nevidiemna skladova zaluchennia liudyny do ekrannoho prostoru [Plagiarizm as an independent constituent of human attraction to the screen space]. *The Culturology Ideas*, 13 (1), 132–137. (in Ukrainian)
7. Orokhovska, L. A. (2014). Internet ta virtualna realnist. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu. Seriiia «Filosofia. Kulturolohiiia»*, 1 (19), 40–44. (in Ukrainian)
8. Poda, T. A. (2018). Sotsiokulturni aspekty fenomena internet-zalezhnosti. *Visnyk NAU. Seriiia: Filosofiiia. Kulturolohiiia*, 2 (28), 107–112. (in Ukrainian)
9. *Slovnnyk ukrainskoi movy*. (1972). 11 vol. Vol. 3, 182.
10. Jur'eva, L. N., & Bol'bot, T. Ju. (2006). *Komp'juternaja zavisimost': formirovanie, diagnostika, korrekciija i profilaktika: monografija*. Dnepropetrovsk: Porogi. (in Russian)
11. Ianh, K. S. (No date). *Dyahnoz – Ynternet-zavysymost*. Retrieved from <http://septemberfox.ucoz.ru/biblio/kimberly.html> (in Russian)

12. Goldberg I. Internet addiction disorder. *CyberPsychol. Behavior*. V.3. 4. P. 403–412.  
 13. Gregory C. What is Internet Addiction? URL: <http://www.psychom.net/iadcriteria.html> (дата звернення: 5.03.2019).

12. Goldberg, I. (No date). *Internet addiction disorder. CyberPsychol. Behavior*. Vol. 3. 4, 403–412.  
 13. Gregory, C. (No date). *What is Internet Addiction?* Retrieved from <http://www.psychom.net/iadcriteria.html>

**Мищенко Марина Алексеевна**

### **Зависимость от экрана в жизнетворчестве современного человека**

**Аннотация.** В статье исследовано такое распространенное явление как зависимость от экрана и его влияние на жизнетворчество современного человека.

Установлено, что зависимость от экрана фактически охватывает собой ряд других общеизвестных деструктивных привычек человека, в частности, зависимость от компьютера, телевидения, средств мобильной связи, сети Интернет.

Определено и аргументировано, что экранные устройства как мощный источник информации и весомый ресурс общественно-культурного развития способны обогатить человека искусства новейшими идеями для творчества. Вместе с тем, чрезмерное увлечение экранной продукцией может не только оказывать негативное влияние на физическое и психологическое здоровье человека, но и причинять весьма негативные для культуры последствия, в частности, участившееся заимствование чужих творческих идей, обесценивание традиционной культуры и её составляющих, утрату автором собственной творческой индивидуальности.

**Ключевые слова:** пространство экрана, зависимость, интернет-зависимость, компьютерная зависимость, зависимость от телевизора, зависимость от экрана.

**Maryna Mishchenko**

### **Dependence on the Screen in the Life-creation of a Modern Person**

**Summary.** The article represents the investigation of such a common phenomenon as screen dependency and its impact on the life-creativity of a modern man.

In a modern changing world, it is difficult to avoid humanity's interaction with various advances in the field of modern technology and new information technologies - mobile communications, personal desktops and laptops, services of the global Internet. It constantly occurs at different times of the day, in varying degrees, without a specific place or sphere of human activity.

Screen dependency is the acute obsessive need of a person to use devices, the design feature of which is a screen availability, through which various types of information represent real life and which make modern Internet technologies material.

While researching, it was discovered that the screen dependency actually covers a number of other well-known destructive human dependencies, in particular, dependence on the computer, television, mobile communications, and the global Internet network.

It is determined and argued that the screen devices as a powerful source of information and a significant resource of social development can enrich the artist with the latest creative ideas. At the same time, excessive enthusiasm in screen products may not only have a negative impact on the physical and mental health of a person, but also lead to very negative consequences for the culture, in particular, the numerous borrowings of other artistic ideas, the depreciation of traditional culture and its components, the loss of one's own creative personality.

**Keywords:** screen space, dependence, dependence on the Internet World network, dependence on the TV, dependence on the screen, screen dependency.